

I - MỤC ĐÍCH

1. Quan sát hệ vân giao thoa tạo bởi khe Y-âng, sử dụng chùm sáng laze.
2. Đo bước sóng ánh sáng.

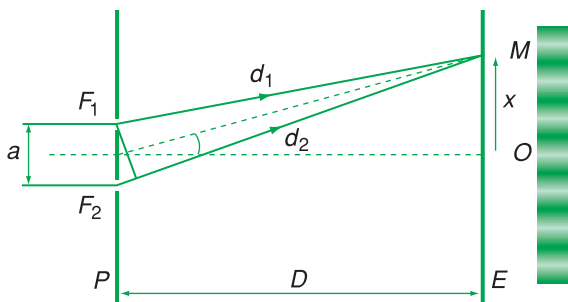

II - DỤNG CỤ THÍ NGHIỆM

- Nguồn phát tia laze ($1 \div 5 \text{ mW}$).
- Khe Y-âng : một màn chắn có hai khe hẹp song song, độ rộng mỗi khe bằng $0,05 \text{ mm}$ hoặc $0,1 \text{ mm}$, khoảng cách a giữa hai khe cho biết trước.
- Thước cuộn $3\,000 \text{ mm}$.
- Thước kẹp $0 \div 150 \text{ mm}$, độ chia nhỏ nhất $0,02$ hoặc $0,05 \text{ mm}$.
- Giá thí nghiệm.
- Một tờ giấy trắng.

III - CƠ SỞ LÝ THUYẾT

Tia laze là một chùm sáng song song, đơn sắc. Khi chiếu chùm tia laze vuông góc với màn chắn P có hai khe hẹp song song F_1, F_2 (Hình 29.1), F_1, F_2 trở thành hai nguồn kết hợp phát sóng ánh sáng về phía trước. Cách P một khoảng D , ta đặt màn quan sát E song song với P .

Hình 29.1

Các sóng ánh sáng từ F_1, F_2 gặp nhau sẽ giao thoa với nhau, trên màn E xuất hiện hệ vân màu gồm những dải sáng tối xen kẽ. Khoảng vân i (khoảng cách giữa hai vân sáng, hoặc hai vân tối liên tiếp) liên hệ với a, D và bước sóng λ theo công thức :

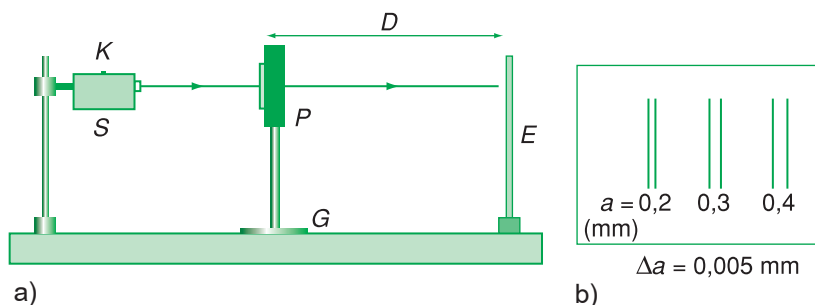
$$i = \lambda \frac{D}{a} \quad (1)$$

Nếu khoảng cách a giữa hai khe cho biết trước (hoặc có thể đo bằng kính hiển vi), đo khoảng cách D và khoảng vân i , ta tính được bước sóng λ của tia laze.

IV - TIẾN HÀNH THÍ NGHIỆM

1. Bộ dụng cụ khảo sát giao thoa qua khe Y-âng dùng tia laze (Hình 29.2a)

– Bộ dụng cụ gồm một nguồn phát tia laze S (có thể dùng một laze bán dẫn) phát ra tia sáng laze màu đỏ, chiếu vuông góc vào mặt phẳng màn chắn P . Cả hai được lắp trên một giá đỡ có các vít hãm có thể điều chỉnh được.

Hình 29.2 a) Bộ dụng cụ khảo sát giao thoa qua khe Y-âng dùng tia laze.
b) Hệ ba khe Y-âng trên màn chắn P .

– Để nghiên cứu ảnh hưởng của khoảng cách a , trên P có ba hệ khe Y-âng có khoảng cách a khác nhau 0,2 ; 0,3 ; 0,4 mm (Hình 29.2b). Trong bài thí nghiệm này, ta có thể tùy chọn một trong ba hệ khe nói trên. Khoảng cách a giữa hai khe được ghi ngay ở vị trí dưới khe. Màn quan sát E là một tờ giấy trắng dán lên tường hoặc dán lên một bảng màn ảnh có chân, đặt trên mặt bàn, song song với mặt phẳng P và cách P một khoảng $D = 1,5 \div 2$ m. Độ lớn của khoảng vân i đo bằng thước cặp, còn khoảng cách D đo bằng thước milimét.

2. Tìm vân giao thoa

Cắm phích điện của bộ nguồn phát laze S vào ổ điện xoay chiều ~ 220 V. Bật công tắc K , ta nhận được chùm tia laze màu đỏ.

– Điều chỉnh vị trí màn chắn P sao cho chùm tia laze chiếu thẳng góc đúng vào hệ khe Y-âng đã chọn.

– Màn quan sát E đặt cách P khoảng 1,5 đến 2 m. Điều chỉnh, dịch chuyển giá đỡ G sao cho chùm tia laze chiếu đúng vào màn E và vuông góc với màn. Quan sát hệ vân giao thoa xuất hiện trên màn.

– *Quan sát và nhận xét*

+ Vân sáng nào là vân sáng giữa ?

+ Các vân giao thoa phân bố trên màn E cách đều nhau hay không ? Ảnh hưởng của vị trí đặt màn E (gần, xa, song song hoặc không song song với màn chắn P) đến hệ vân giao thoa như thế nào ? Giải thích.

3. Xác định bước sóng của chùm tia laze

– Dùng thước 3 000 milimét đo (5 lần) khoảng cách D từ màn chắn P (chứa khe Y-âng) đến màn quan sát E , ghi kết quả vào Bảng 1.

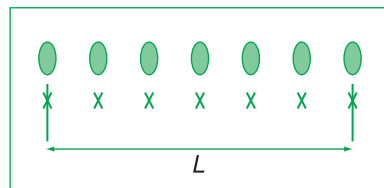
– Đánh dấu vị trí của các vân sáng trên tờ giấy trắng (màn E) phân bố trên n khoảng vân, n tùy chọn từ 2 đến 6 (Hình 29.3). Dùng thước cặp đo (5 lần) khoảng cách L giữa hai vân sáng đã được đánh dấu ở ngoài cùng, ghi vào Bảng 1.

– Khoảng vân i : $i = \frac{L}{n}$ (mm)

– Bước sóng của chùm laze được tính theo công thức :

$$\lambda = \frac{ia}{D} = \frac{aL}{Dn} \quad (2)$$

– Tắt công tắc K , rút phích điện của nguồn laze ra khỏi ổ cắm điện. Kết thúc thí nghiệm.

Hình 29.3

Đánh dấu và đo khoảng cách giữa 6 khoảng vân giao thoa trên màn E .

BÁO CÁO THỰC HÀNH

ĐO BƯỚC SÓNG ÁNH SÁNG BẰNG PHƯƠNG PHÁP GIAO THOA

Họ và tên : ..... ; Lớp : ..... ; Tổ : .....

Ngày làm thực hành : .....

I - MỤC ĐÍCH THỰC HÀNH

.....

II - TÓM TẮT LÝ THUYẾT

1. Hiện tượng giao thoa ánh sáng là gì ?
2. Điều kiện giao thoa của hai sóng ánh sáng là gì ?
3. Công thức tính khoảng vân và công thức xác định bước sóng ánh sáng trong trường hợp giao thoa của hai sóng ánh sáng đơn sắc tạo bởi khe Y-âng là như thế nào ?

III - KẾT QUẢ THÍ NGHIỆM

Xác định bước sóng của chùm tia laze

Bảng 1

<div><div><div>– Khoảng cách giữa hai khe hở hẹp F_1, F_2 :</div><div>– Độ chính xác của thước milimét :</div><div>– Độ chính xác của thước cặp :</div><div>– Số khoảng vân sáng đánh dấu :</div></div><div><div>$a = \dots\dots\dots \pm \dots\dots$ (mm)</div><div>$\Delta = \dots\dots\dots$ (mm)</div><div>$\Delta' = \dots\dots\dots$ (mm)</div><div>$n = \dots\dots\dots$</div></div></div>				
Lần đo	D	ΔD	L (mm)	ΔL (mm)
1				
2				
3				
4				
5				
Trung bình				

a) Tính giá trị trung bình của bước sóng λ :

$$\bar{\lambda} = \frac{\bar{a}\bar{L}}{n\bar{D}} = \dots\dots\dots = \dots\dots\dots$$

b) Tính sai số tỉ đối của bước sóng λ :

$$\delta = \frac{\Delta\lambda}{\lambda} = \frac{\Delta a}{a} + \frac{\Delta L}{L} + \frac{\Delta D}{D} = \dots\dots\dots$$

Trong đó :

$\Delta L = \overline{\Delta L} + \Delta'$ là sai số tuyệt đối của phép đo độ rộng của n khoảng vân, dùng thước cặp.

$\Delta D = \overline{\Delta D} + \Delta$ là sai số tuyệt đối của phép đo khoảng cách giữa màn chắn P và màn quan sát E , dùng thước milimét.

c) Tính sai số tuyệt đối trung bình của bước sóng λ :

$$\Delta\lambda = \delta\bar{\lambda} = \dots\dots\dots = \dots\dots\dots$$

d) Viết kết quả đo của bước sóng λ :

$$\lambda = \bar{\lambda} \pm \Delta\lambda = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots$$

CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP

1. Vì sao phải điều chỉnh màn chắn P và giá đỡ G để chùm tia laze chiếu vuông góc với màn chắn P và màn quan sát E ?
2. Cho chùm sáng laze có bước sóng $\lambda = 0,65 \mu\text{m}$. Khoảng cách từ màn chắn P đến màn quan sát E bằng 2 m. Để tạo ra hệ vân giao thoa có khoảng vân $i = 1,3 \text{ mm}$ thì khoảng cách a giữa hai khe hẹp phải chọn bằng bao nhiêu ?
3. Vì sao khi đo khoảng vân i bằng thước cặp, ta lại phải đo khoảng cách giữa n vân mà không đo khoảng cách giữa hai vân kề nhau ?
4. Hệ vân giao thoa sẽ thay đổi thế nào, nếu :
  - a) Thay nguồn sáng laze màu đỏ bằng nguồn sáng laze màu xanh ?
  - b) S là một nguồn sáng trắng ?